

Bang giao Việt – Mỹ: Từ những nốt trầm bế tắc có dẫn đến sự đóng băng quan hệ?

Bình luận của Mai Diên

08/12/2022

Tổng thống Mỹ Joe Biden và Thủ tướng Phạm Minh Chính tại Thượng đỉnh ASEAN ở Phnom Penh, Campuchia hôm 12/11/2022 (minh họa)

Ngay phần mở đầu của thông cáo ngày 2/12/2022, Hoa Kỳ khẳng định những vi phạm quyền tự do tôn giáo (ở Việt Nam) đang gieo rắc sự chia rẽ, xói mòn an ninh kinh tế và đe dọa đến sự ổn định chính trị và nền hòa bình toàn cầu. Tính từ mùa hè năm 2022 đến nay, có lẽ đây là lần Mỹ phê phán Hà Nội công khai nặng nề nhất, cho dù đây chưa phải là điểm tới hạn để chấm dứt mọi ưu tiên dành cho Việt Nam trong bàn cờ Indo-Pacific đang ngày càng sôi động.

Những nốt trầm đen đúa.

Trong thông cáo nói trên, Ngoại trưởng Mỹ Antony Blinken tuyên bố đưa Việt Nam vào “Danh sách Theo dõi Đặc biệt” (Special Watch List/ SWL). Ngay phần mở đầu của thông cáo, Hoa Kỳ khẳng định những vi phạm quyền tự do tôn giáo (ở Việt Nam) đang gieo rắc sự chia rẽ, xói mòn an ninh kinh tế và đe dọa đến sự ổn định chính trị và nền hòa bình toàn cầu. “Hôm nay tôi đưa Algeria, Cộng hòa Trung Phi, Comoros và Việt Nam vào 'Danh sách Theo dõi Đặc biệt' vì có tham gia hoặc đồng lõa với những vi phạm nghiêm trọng về quyền tự do

tôn giáo”, ông Blinken nhấn mạnh như thế và nói tiếp: “Đối với các quốc gia vi phạm nghiêm trọng hơn thì các nước ấy đã bị Mỹ đưa vào diện ‘Các nước Quan ngại Đặc biệt’ (Countries of Particular Concern/ CPC) gồm Trung Quốc, Cuba, Eritrea, Iran, Nicaragua, Bắc Triều Tiên, Pakistan, Nga, Saudi Arabia, Tajikistan và Turkmenistan”. Cho đến nay, Việt Nam chưa đưa ra phản hồi chính thức về thông cáo này của chính phủ Mỹ. Việt Nam luôn khẳng định tự do tôn giáo là “sự thật không thể xuyên tạc” [\(1\)](#). Trong khi ai cũng biết, những sự thật ấy chẳng cần phải xuyên tạc!

Dẫn chứng một trong hàng loạt điển hình các vụ vi phạm: Sáng 2/11 vừa qua, Tòa án nhân dân tỉnh Long An mở lại phiên phúc thẩm xét xử vụ án “lợi dụng các quyền tự do dân chủ xâm phạm lợi ích của Nhà nước, quyền, lợi ích hợp pháp của tổ chức, cá nhân” đối với bị cáo Lê Tùng Vân (90 tuổi) và nhóm người từng ở tại nơi tự xưng “Tịnh thất Bồng Lai” hay “Thiền am bên bờ vũ trụ”. Bị cáo Lê Tùng Vân vắng mặt. Năm bị cáo còn lại đang chấp hành án sau phiên tòa sơ thẩm đều được đưa đến tòa [\(2\)](#). Tại phiên tòa, cả các bị cáo đều cho rằng mình bị oan, không phạm tội, không vu khống, không bôi nhọ xúc phạm ai... và không thừa nhận hành vi bị truy tố như cáo trạng nêu. Nhà văn Trần Quốc Quân đang sống tại Warsaw (Ba Lan) đăng tải bài viết “Công lý ở nước ta là cái lý của cơ quan công quyền” trên trang Facebook cá nhân. Bài viết có đoạn: “Tội lợi dụng quyền tự do dân chủ xâm phạm lợi ích của nhà nước, tổ chức, cá nhân’ đang được sử dụng như một công cụ để buộc các nghi phạm phải nhận tội”. Võ sư Đoàn Bảo Châu (Facebook Chau Doan) bày tỏ sự phản đối với bản án, cho rằng việc bỏ tù ông Lê Tùng Vân là vô nhân đạo. “Phiên toà thể hiện quyền lực một cách vô lối chứ không phải là việc thực thi công lý. Nó áp đặt nỗi sợ lên công dân”. [\(3\)](#)

Sau tự do tôn giáo lại đến gian lận thương mại. Hôm 5/12/2022, truyền thông Nhà nước Việt Nam dẫn nguồn Cục Phòng vệ Thương mại thuộc Bộ Công thương Hà Nội cho biết, theo thống kê sơ bộ từ Ủy ban Thương mại Quốc tế Hoa Kỳ (USITC), vào thời điểm năm ngoái, Việt Nam đã xuất sang thị trường Mỹ khoảng 18 triệu USD sản phẩm ghim dập. Số này chiếm chừng 12% tổng kim ngạch nhập khẩu sản phẩm này vào Hoa Kỳ, đứng hàng thứ ba sau Trung Quốc và Hàn Quốc. Vào năm 2019, kim ngạch sản phẩm ghim dập của Việt Nam xuất sang Hoa Kỳ chỉ mới là hai triệu USD, nhưng đến năm 2020 tăng đột biến lên 16 triệu USD và năm ngoái là 18 triệu. Trong thời gian 30 ngày, có thể gia hạn thêm 15 ngày, kể từ ngày nhận đơn, DOC Hoa Kỳ sẽ xem xét biện pháp khởi xướng điều tra chống lẩn tránh thuế đối với vụ việc sản phẩm ghim dập của Việt Nam nhập vào thị trường Mỹ. [\(4\)](#)

Trước đó, ngày 2/11/2022, trả lời truyền thông quốc tế về quan điểm của Mỹ sau Đối thoại Nhân quyền Việt – Mỹ lần thứ 26, diễn ra và kết thúc âm thầm tại Hà Nội, người phát ngôn Bộ Ngoại giao Mỹ cho hay: “Chúng tôi

tiếp tục thúc giục Chính phủ Việt Nam bảo vệ quyền tự do ngôn luận và các quyền tự do cơ bản khác và đảm bảo các hành động của Chính phủ phù hợp với Hiến pháp Việt Nam cũng như các nghĩa vụ và cam kết quốc tế của Việt Nam... Và Mỹ vẫn lo ngại trước xu hướng ngày càng nghiêm trọng trong việc giam giữ và kết tội công dân Việt Nam, vì đã thực hiện quyền tự do ngôn luận của họ như đã được ghi trong Hiến pháp Việt Nam... Hai bên đã có cuộc đối thoại 'thẳng thắn', tập trung vào một loạt các vấn đề liên quan đến quyền con người và quyền lao động, bao gồm quyền tự do ngôn luận, tự do tôn giáo và tín ngưỡng, pháp quyền và cải cách luật pháp, và quyền của các thành viên của các nhóm dân số bị gạt ra ngoài lề xã hội như LGBTQI +, thành viên của các nhóm dân tộc thiểu số và người khuyết tật”. (5)

Phó tổng thống Mỹ Kamala Harris và Thủ tướng Phạm Minh Chính ở Hà Nội hôm 25/8/2021. AFP

Mỹ vẫn chưa hết “kiên nhẫn chiến lược”

Điều quan ngại lớn là Hà Nội dường như phản ứng rất tiêu cực liên quan đến mọi đóng góp của Hoa Kỳ cũng như cộng đồng quốc tế đối với sự xuống dốc của trào lưu dân chủ, nhân quyền, tự do tôn giáo và xã hội dân sự ở Việt Nam trong suốt những năm gần đây. Hà Nội luôn cho rằng, mọi nhận xét mang màu sắc tiêu cực của các tổ chức quốc tế về các vấn đề liên quan đến Việt Nam đều do không hiểu hết tình hình, không khách quan, thậm chí đó là những ý kiến từ các thế lực thù địch. Trong khi sự thật là xã hội Việt Nam ngày càng trở nên sa đoạ và tha hoá. Những tội ác xảy ra ngày càng nhiều, càng ghê rợn. Tình, tiền, thù hận là những nguyên nhân trực tiếp, nhưng nguyên nhân sâu xa hơn, dẫn tới thù hận đến từ đâu? “Việt Nam luôn tự hào về sự ổn định, an ninh chính trị do sự khống chế nghiêm ngặt đối với dân chủ, tự do và nhân quyền, nhưng rõ ràng xã hội đang vô cùng bất loạn, tội phạm nghiêm trọng đang ngày càng gia tăng. Tội ác gây ra bởi vô số nguyên nhân, nhưng

nhều hơn và tệ hại hơn cả là do không được giáo dục đúng, vô đạo đức, hiếu thắng, kiêu căng, tự cao tự đại...” (6)

Trong Báo cáo quốc gia về thực tiễn nhân quyền năm 2021, Bộ Ngoại giao Hoa Kỳ, Cục Dân chủ, Nhân quyền và Lao động công bố hồi tháng 4/2022 về Việt Nam, có đoạn viết như sau: “Các tổ chức phi chính phủ ước tính rằng đến tháng 8/2021, nhà chức trách đã giam giữ từ 130 đến 288 cá nhân vì lý do chính trị. Còn theo giới truyền thông, từ ngày 1/1 đến 9/11/2022, nhà chức trách đã tạm giam 29 người và kết án 27 người vì họ thực hiện các quyền con người đã được quốc tế công nhận, chẳng hạn như quyền tự do biểu đạt, tự do hội họp hòa bình và tự do lập hội. Đa số những người bị bắt và bị kết án có liên hệ đến việc đăng blog trực tuyến, và các bị cáo bị kết án về tội “làm, tàng trữ, phát tán, truyền bá thông tin, tài liệu, đồ vật” nhằm chống lại nhà nước và “lạm dụng các quyền tự do dân chủ”. Điển hình nổi bật là vào ngày 5/1/2022, Tòa án nhân dân thành phố Hồ Chí Minh tuyên án phạt tù đối với ba thành viên Hội Nhà báo Độc lập Việt Nam về tội tuyên truyền chống nhà nước. Phạm Chí Dũng, người sáng lập và chủ tịch Hội, bị tuyên phạt 15 năm tù về tội “làm, tàng trữ, phát tán, truyền bá thông tin, tài liệu, đồ vật nhằm chống Nhà nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam”. Đồng nghiệp của ông Dũng, Nguyễn Tường Thụy và Lê Hữu Minh Tuấn mỗi người bị tuyên phạt 11 năm tù về một tội mà tòa án mô tả là “tội phạm nguy hiểm đe dọa an ninh quốc gia và trật tự công cộng”. (7)

Mặc dầu có những nốt trầm đen đúa như đã phân tích nhưng vẫn chưa thấy dấu hiệu rõ rệt về việc bang giao Mỹ – Việt sẽ bị đóng băng. Cho đến nay, mặc dầu “lộ trình” quan hệ song phương, đặc biệt là thời điểm và nội dung cuộc điện đàm giữa Tổng thống Biden và TBT Nguyễn Phú Trọng vẫn “biệt vô âm tín”, nhưng Washington vẫn tỏ ra mềm mỏng khi Hà Nội cố tình chơi ván bài địa-chính trị trong chiến lược Indo-Pacific của Mỹ và phương Tây. Gần đây nhất, qua chuyến thăm Trung Quốc của TBT Nguyễn Phú Trọng, Việt Nam đã dùng mối quan hệ “yêu – ghét” với Trung Quốc để khiến Hoa Kỳ phải bối rối. Ông Phil Robertson, Phó Giám đốc Tổ chức Theo dõi Nhân quyền Quốc tế (HRW) khu vực châu Á nói với truyền thông quốc tế như thế hôm 2/11/2022. Theo ông Robertson, chính phủ Việt Nam đôi khi đứng về phía Hoa Kỳ chống lại các hành động của Trung Quốc trong các vấn đề hàng hải (trên Biển Đông), nhưng nhiều những lần khác lại hợp tác rất chặt chẽ với chính quyền Bắc Kinh, quốc gia cũng vi phạm trắng trợn các quyền con người (8). Chính quyền Mỹ hiểu rất rõ tình trạng “cắc cớ” này trong quan hệ song phương và cho đến nay, Washington vẫn chấp nhận “lối đi hàng hai” của Hà Nội. Ngày 5/12/2022, Thủ tướng Phạm Minh Chính khi tiếp cựu Đại sứ Hoa Kỳ tại Việt Nam Michael Michalak, hiện là Phó Chủ tịch cấp cao kiêm Giám đốc điều hành khu vực của Hội đồng kinh doanh Hoa Kỳ – ASEAN (USABC) cùng các doanh nghiệp Hoa Kỳ, đã đánh giá cao và cảm ơn vai trò và hoạt động tích cực của USABC trong việc thúc đẩy quan hệ thương mại – đầu tư Việt Nam – Hoa Kỳ, đồng thời cảm ơn sự ủng hộ và

hợp tác của các tập đoàn với các đối tác Việt Nam thời gian qua, góp phần tích cực vào sự phát triển của Việt Nam nói chung và quan hệ Việt Nam – Hoa Kỳ nói riêng. (9)

<https://www.rfa.org/vietnamese>